

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

حضرت امام(ره) فرمودند که قبول در بیع نقشی ندارد ، ما در بیع دو چیز می خواهیم ؛ یک معنی و یک انشاء که این بوسیله ایجاب بوجود می آید و عقد بوسیله آن محقق می شود لذا دیگر لازم نیست انشاء جدیدی به عنوان قبلت و رضیت بوجود بیاید و همینقدر که مشتری به انشاء موجب راضی است کافی می باشد و عقد و معامله محقق و مشمول سیره و اطلاقات و عموماً می شود .

بحث دیگری که شیخ انصاری(ره) و دیگران مطرح کرده اند این است که آیا لازم است که ایجاب بر قبول مقدم باشد یا نه؟ هل يُعْتَبَرُ تَقْدِيمُ الْإِيجَابِ عَلَى الْقَبُولِ مَطْلَقًا أَوْ لَا كَذَلِكَ أَوْ يُفْصَلُ؟ (تفصیل بین عقود اذنیه و غیر اذنیه) .

شیخ انصاری(ره) تفصیل قائل شده و فرموده اگر قبول به لفظ اِشْتَرَيْتُ و تَمَلَّكَتُ باشد می تواند مقدم بر ایجاب بشود اما اگر به لفظ قَبِلْتُ و رَضَيْتُ باشد نمی تواند مقدم بر ایجاب بشود .

خوب حالا ما در تعقیب این بحث عرض می کنیم ؛ اولاً همانطور که گفتیم انشاء قبول در معامله رکن نیست لازم نمی باشد بلکه مشتری فقط باید راضی باشد و بر آنچه که موجب انجام داده صحت بگذارد .

مطلب دوم اینکه لازم نیست حتماً قبول از طرف مشتری باشد بلکه : فَأَيُّ مِنَ الْمَشْتَرِي أَوْ الْبَائِعِ تَقَدَّمَ و

أَنْشَأَ الْمَعَامَلَةَ بِلَفْظٍ يَصِحُّ الْإِقْتِدَاءُ بِهِ وَ رَضِيَ الْآخِرَ بِهِ تَمَّتْ الْمَعَامَلَةُ ، و اگر به روایاتی که خواندیم مراجعه کنیم می بینیم که در آنها سه ایجاب از طرف مشتری و دو ایجاب از طرف بایع داشتیم ؛ اول خبر سماعة در باب بیع ثمار و بیع تمر بود که مشتری می گفت : « أَشْتَرِي مِنْكَ هَذِهِ الرُّطْبَةَ » و بعد بایع قبول می کرد ، دوم در مورد جاریه آبقه بود (خبر ۱ از باب ۱۱ از ابواب عقد البیع) که در آن مشتری می گفت : « أَشْتَرِي مِنْكُمْ جَارِيَتَكُمْ فَلَانَةَ بَكْذَا » ، سوم باز خبری در باب بیع ثمار (خبر ۹ از باب ۱۱ از ابواب بیع ثمار) بود که مشتری برای خریدن زراعت و سنبل می گفت : « أَتَبَاعُ مِنْكَ مَا يَخْرُجُ مِنْ هَذَا الزَّرْعِ » ، خلاصه اینکه مسلماً در سه خبر ایجاب از طرف مشتری است و بعد بایع قبول می کند لذا لازم نیست که همیشه ایجاب را بایع بگوید و بیشتر عنایت ما باید به روایات اهل بیت(ع) باشد .

در دو خبر نیز ایجاب از طرف بایع بود ؛ اول در جواز بیع اللبّین فی الضّرع (خبر ۲ از باب ۸ از ابواب عقد البیع) بود که در آن بایع (صاحب لبن) به صیغه امر ایجاب را می خواند و می گفت : « اِشْتَرِ مِنِّي هَذَا اللَّبْنِ » ، و دوم خبر ۱ از باب ۱۴ از ابواب احکام عقود بود که در آن امام صادق(ع) که بایع بود برای خریدن متاعی که از مصر آمده بود فرمودند : « فَأَيْتِي أَبِيعُكُمْ هَذَا الْمَتَاعِ » ، بنابراین با توجه به روایات مذکور معلوم می شود که لازم نیست همیشه قبول از طرف مشتری باشد بلکه مشتری نیز می تواند لفظ ایجاب را بگوید .

مطلب سوم این است که شیخ انصاری(ره) فرمودند اگر قبول به لفظ قَبِلْتُ و رَضَيْتُ باشد حتماً باید متأخراً از

الظهر) و دیگر به نحو تعلیق مثل اینکه بگوید قبول کردم اگر در فلان وقت بفروشی یعنی مثل واجب معلق باشد) واجب معلق آن است که در آن خود واجب مشروط و موقوف به حصول شرط می باشد مثل وجوب حج بواسطه حصول استطاعت اما خود فعل حج را باید در ۹ و ۱۰ و ۱۱ ذی الحجه بجا آورد) ، حضرت امام (ره) هر دو صورت (به نحو واجب مشروط و به نحو واجب معلق) را برای تقدّم قبول بر ایجاب تصوّر کرده و فرموده به هر دو نحو تقدّم قبول بر ایجاب صحیح می باشد ، البته در صورتی که به نحو واجب مشروط باشد قبول وقتی محقق می شود که طرف دیگر ایجاب را بخواند ، خلاصه اینکه حضرت امام (ره) می فرماید توهم اینکه باب ایجاب و قبول مثل باب کسر و انکسار است توهم باطلی می باشد (صاحب توهم شیخ اسدالله تستری در مقایسه الأنوار است) زیرا کسر و انکسار از امور تکوینیه است ولی ایجاب و قبول از امور اعتباریه می باشد لذا ممکن است قبول مقدّم بر ایجاب بشود علی نحوین ای بنحو واجب المعلق أو واجب المشروط ، إنتهی کلام امام (ره) .

بقیه بحث بماند برای جلسه بعد إن شاء الله ...

والحمد لله رب العالمین اولاً و آخراً و صلی الله علی

محمد و آله الطاهرین

ایجاب باشد ، شیخ دو دلیل بر این مطلب ذکر کرده ؛ اول اینکه قبول به معنای مطاوعه و پذیرفتن است لذا لا یعقل إلّا مع تقدیم الفعل علیه یعنی باید چیزی باشد تا آن را بپذیرد مثل انکسار که باید بعد از کسر باشد (شکستگی بعد از شکستن) یعنی شیخ مانحن فیه را به کسر و انکسار قیاس کرده .

دلیل دوم : قبول چیزی است که اثر معامله بر آن متوقّف است (ایجاب + قبول = اثر معامله) لذا اگر قبول مقدم شود لازمه اش این است که اثر قبل از مؤثر و مقدّم بر او باشد .

حضرت امام (ره) در کتاب بیعشان هر دو دلیل شیخ را رد کرده و فرموده ؛ بله مطاوعه در معامله لازم است ولی چه کسی گفته که حتماً قبول باید از طرف مشتری و مطاوعه باشد؟! و در روایاتی که ما خواندیم مشتری ایجاب را می گفت و بایع قبول می کرد .

ثانیاً مقایسه مانحن فیه به کسر و انکسار قیاس مع الفارق می باشد زیرا کسر و انکسار از امور تکوینی و حقیقی هستند ولی مانحن از امور اعتباری می باشد و عقلاء چنین چیزی (لزوم تقدّم ایجاب بر قبول) را اعتبار نمی کنند .

حضرت امام (ره) مطلب دیگری را ضمن این بحث بیان کرده اند و آن این است که ایشان فرموده اند تحقیق این است که قبول به یکی از دو نحو بر ایجاب مقدم شود ؛ یکی به نحو اشتراط مثل اینکه بگوید : إن ملکتنی هذا بهذا قبلت ، یعنی مثل واجب مشروط می باشد (واجب مشروط آن است که تحقق وجوب در آن مشروط به حصول شرط می باشد مثل : إذا دخل الظهر وجب صلاة